

VIATGES I FLORS

MERCÈ RODOREDA

VIATGES I FLORS

Il·lustracions de
Bernat Cormand

■ **Nørdica**libros

VIATGES I FLORS

© Institut d'Estudis Catalans, pels textos de Mercè Rodoreda
© Bernat Cormand, per les il·lustracions
© de la fotografia de la guarda: «Mercè Rodoreda. Ginebra, 1970»
Autoria: Studio Mandanis. Fundació Mercè Rodoreda

Drets cedits per Casanovas & Lynch Agencia Literaria

© d'aquesta edició: Nórdica Libros, S.L.U.
Av. de la Aviación, 24, baixos P
CP: 28054 Madrid
www.nordicalibros.com

Primera edició a Nórdica Libros: abril del 2020

Il·lustracions de Bernat Cormand
Edició a cura d'Àurea Juan Perelló
Disseny i maquetació: Tono Cristòfol Casadesús
Correcció ortotipogràfica: Blanca Busquets

Impressió: Gracel Asociados
Imprés a Espanya / Printed in Spain

ISBN: 978-84-18067-26-6
Depósito legal: M-8468-2020
IBIC: FA

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser efectuada amb l'autorització dels titulars, amb l'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

La present edició reproduceix el text fixat en l'edició crítica de les *Obres Completes*, publicada a Edicions 62, col·lecció Biblioteca Clàssica Catalana, Barcelona, novembre del 2008.

La contraportada reproduceix el text que va escriure Mercè Rodoreda per a la primera edició de *Viatges i flors*, publicada a Edicions 62, col·lecció El Balanci, Barcelona, 1980.

Mercè Rodoreda

(Barcelona, 1908 – Girona, 1983)

Va ser filla única d'una família culta i bohèmia del barri barceloní de Sant Gervasi de Cassoles. Les flors, ja presents a la seva infància, van ser una passió constant a la seva vida.

Es va casar i va ser mare ben jove, l'any 1928, i durant els anys trenta va publicar les primeres novel·les. A causa de la seva vinculació cultural amb el govern de la República es va veure obligada a exiliar-se, primer a França, l'any 1939, on va conèixer el seu company de per vida, Armand Obiols, i més tard, el 1954, a Ginebra. És en aquesta època, durant els anys seixanta, que es desenvolupa com a artista i com a escriptora, i és també quan escriu les obres que la fan ser una de les autores més reconegudes i traduïdes de la literatura catalana del segle xx: *La plaça del Diamant* (1962), *El carrer de les Camèlies* (1966), *Jardí vora el mar* (1967), *Mirall trencat* (1974). Durant els anys setanta, també a Ginebra, escriu els relats que conformen *Flors de debò*.

Un cop mort el dictador, l'any 1979, torna a Catalunya i s'estableix a Romanyà de la Selva, en una casa a quatre vents i amb un jardí ple de flors. En els següents anys escriurà *Quanta, quanta guerra* (1980) i *Viatges a uns quants pobles*, que, junt amb el capítol citat anteriorment, formarà el llibre *Viatges i flors* i que guanyarà el Premi Ciutat de Barcelona —únic reconeixement en vida de l'autora— l'any 1980.

Bernat Cormand (Barcelona, 1973)

És filòleg i il·lustrador, i un apassionat de la literatura de Mercè Rodoreda.

Va iniciar la formació artística fent escultura, dibuix i il·lustració. Durant diversos anys ha treballat de redactor i editor per a Grup 62, coordinant col·leccions de novel·la i d'assaig. Actualment és director de la revista *Faristol*, especialitzada en literatura infantil i juvenil, i crític de la secció de LIJ del diari *Ara*. Recentment ha publicat en català i castellà l'àlbum infantil *Els dies feliços*. Ha participat en les exposicions col·lectives *Sketching Barcelona* (Sala Ciutat de Barcelona, 2014), *Personal Mirages* (Roll-up Gallery, San Francisco, 2016), *Sharing the Future* (Fira del Llibre Infantil de Bolonya, 2017), *DelicARTessen* (Galeria Esther Montoriol, Barcelona, 2017), *I colori del sacro* (Museo Diocesano di Padova, 2018) i en la Biennale of Illustrations Bratislava (2019).

ÍNDEX

VIATGES A UNS

QUANTS POBLES..... 9

Viatge al poble dels guerrers 11

Viatge al poble de les nenes perdudes..... 13

Viatge al poble de les dones abandonades 15

Viatge al poble dels formatges explicat
per la dona encapollada..... 20

Viatge al poble de tota la pena..... 22

Viatge al poble de les rates ben criades 23

Viatge al poble de la bruixeria 26

Viatge al poble de les iaies teixidores..... 30

Viatge al poble de les dues roses 33

Viatge al poble dels homes ganduls 35

Viatge al poble dels morts 36

Viatge al poble de vidre 38

Viatge al poble dels rius sense aigua 40

Viatge al poble dels penjats..... 42

Viatge al poble de l'arc iris..... 45

Viatge al poble dels cargols i del llot..... 49

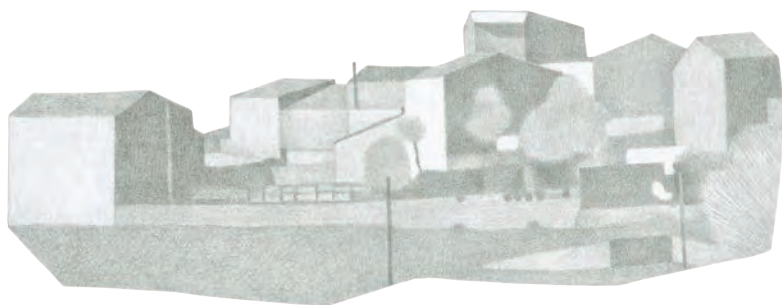
Viatge al poble de les trenta senyoretas..... 51

Viatge al poble de la por 54

Viatge al poble de l'or 58

FLORS DE DEBÒ	59
Flor ballarina	61
Flor desesperada	62
Flor blava.....	63
Flor màgica.....	63
Flor vermella	64
Flor morta.....	65
Flor felicitat.....	66
Flor d'aigua.....	66
Flor cavaller	68
Flor dolenta	69
Flor sense nom	69
Flor dispersa	70
Flor tendra.....	70
Flor cerimoniosa.....	71
Flor de vida.....	71
Flor negra	72
Flor boja	74
Flor sola.....	74
Flor trasplantada.....	75
Flor fantasma.....	76
Flor llaminera	78
Flor de foc	78
Flor ombra.....	79
Flor vergonya.....	79
Flor orgull	80
Flor tristesa.....	80
Flor llagost.....	82
Flor gota de fel	82
Flor deliri.....	83
Flor disfressa.....	84
Flor ferida.....	84
Flor gelosa	86
Flor caminaire	87
Flor malalta	88
Flor melindro	88
Flor sageta	89
Flor de mel	89
Flor fòssil.....	90

VIATGES A UNS QUANTS POBLES

VIATGE AL POBLE DELS GUERRERS

Em vaig haver d'arraconar de pressa perquè venien contra mi potser un miler de cavalls amb soldats al damunt armats amb llances. Van passar rabents, cridant i xisclant, voltats de polseguera. I de seguida va començar el repic dels tambors. Al davant caminava, pit enfora, nas enlaire, el portador de la bandera que voleiava al vent: vermella i blanca duia escrit amb lletres vermelles damunt del blanc i amb lletres blanques damunt del vermell, «Coratge» «Puresa».

Patapam, patapam, patapam... tambors de plata, escuts daurats, soldats nus de mig cos en amunt. El sol els venia de cara i l'esclat de l'or i de la plata em va fer tancar els ulls. Els trompeters no paraven. Anaven passant tots amb un gran ordre i disciplina. La polseguera va desfer els seus remolins i es va posar plana damunt de la terra. Aleshores es va fer un gran silenci. I el món es va buidar.

Em vaig mig estirar en un marge cobert de fonolls i vaig endormiscar-me. El sol, que quan m'havia estirat em cremava l'esquena, en despertar-me el gran terrabastall em cremava la cara. Em vaig haver d'arraulir perquè contra mi venien potser mil cavalls amb soldats al damunt armats amb llances. Van passar rabents cridant i xisclant i alçant polseguera. De seguida va començar el repic dels tambors. Al davant caminava, pit enfora, nas enlaire, el portador de la bandera que volejava al vent: vermella i blanca duia escrit amb lletres vermelles damunt del blanc i amb lletres blanques damunt del vermell, «Coratge» «Puresa».

Patapam, patapam, patapam... tambors de plata, escuts daurats, soldats nus de mig cos en amunt. El sol els venia d'esquena i l'esclat de l'or i de la plata no em va fer tancar els ulls. Els trompeters no paraven. Anaven passant tots amb un gran ordre i disciplina. La polseguera va desfer els seus remolins i es va posar plana damunt de la terra. Aleshores es va fer un gran silenci. I el món es va buidar.

A un vell que esterrossava un tros de camp darrera mateix dels fonolls, tot ell un sarment, vaig preguntar-li què passava amb tants soldats amunt i avall. Sempre fan el mateix. Van i vénen dues vegades al dia: matí i tarda. Viuen en tendes de campanya una mica lluny d'aquí, en un plantat d'oliveres. No fan cap mal: fan de soldat per inspirar respecte i tothom els tem això que ells només galopen i trompetegen. Les seves dones els esperen més enllà de les oliveres, totes joves, totes maques, altes i vincladisses com els joncs

de la riera, totes amb arracades de perles i amb una perla grossa muntada en cercle d'or i el cercle d'or passat en el dit gros del peu esquerre. Totes ficades en cases de pòrfir i de marbre, amb emparrats de roses blaves en les marquesines dels cancells, esperen els seus homes nit i dia i es migren de tant esperar mentre ells banderegen... Patapam, patapam, patapam...

VIATGE AL POBLE DE LES NENES PERDUDES

No era un poble, era un bosc. Les nenes havien sortit de casa seva per anar a collir la vidalba, algunes la rosella, algunes l'escardot morat, d'altres la rosa de bardissa... i no havien sabut sortir del bosc que havien hagut de travessar i el bosc se les havia quedades. Totes anaven vestides igual: faldilla vermella, cosset de floretes blaves i grogues amb el fons de la roba blau marí. Totes eren rosses, totes duien tirabuixons, totes tenien els ulls blaus, totes duien a la mà un pom de la flor que havien anat a collir. Així que es despertaven, començaven a ballar i a voltar i voltar la soca d'un arbre, cadascuna el seu, tot cantant la cançó de la matinada. «¿De què viviu?». «De castanyes, de les que encara tenen la closca verda, llisa, amb una punxa de tant en tant.». Una que duia un pom de llessamí em va explicar la seva vida: «A casa meva vivia bé; tenia tantes nines i tants ninos com volia,

menjava sempre cervellets de colomí i plats de crema cremada, bevia sempre que tenia set orxata d'ametlla tendra, dormia fins que se m'acabava la son i tenia temps de sobres de somiar que era peix, que era ocell, que era serp, que era hiena... però una nit vaig somiar que les flors de llessamí em cridaven; volien que les collís jo i només jo. S'obrien de mica en mica i del foradet que tenen al mig sortia una veueta que era la meva i deia baixet mentre jo dormia: "Volem que la nena que ho té tot vingui a collir-nos abans que l'abella faci mel de nosaltres". Vaig llevar-me, encara era plena nit, encara anava amb la son encastada als ulls, tota jo un deliri, i caminant caminant, vaig trobar el llessamí, vaig fer un pom amb totes les seves estrelles i ara sóc una nena perduda perquè no vaig saber trobar mai més el camí de casa meva, de la meva casa amb un jardí florit de violers i de vitadínia». Li vaig dir que si volia jo la podria acompanyar, que les podria acompanyar totes d'una a una. De seguida va fer la cara trista i el blau dels ulls se li va entellar; va acabar per confessar-me que s'estimava més ser nena perduda i viure en el bosc on a la nit les branques dels castanyers baixaven fins on era i tot abraçant-la l'acotxaven i li deien que l'estimarien fins a l'hora de la mort; que si no sortia del bosc sempre seria nena amb faldilles vermelles, amb tirabuixons com encenalls, amb el blau dels ulls ple de tendreses d'aigua i amb gotes de rosada entre el rosa dels llavis... I va afegir amb uns ulls carregats d'innocència i sense parpellejar: «Així que es perd una nena, al po-

ble li posen el nom de la nena perduda, i aquella nena es converteix en la patrona del seu poble. Compren una nina gran, la vesteixen de santa, li posen una corona de llautó, la fiquen en una vitrina i la van a visitar i a dur-li flors de tant en tant. Jo, em dic Gertrudis».

VIATGE AL POBLE DE LES DONES ABANDONADES

Em vaig asseure en un marge, ran de camí, a menjar un entrepà, tot mirant el vol, damunt d'un blau verinós, d'una garritxa femella. Mastegava a poc a poc i quan vaig abaixar el cap perquè la garritxa ja no es veia, em vaig fixar detingudament en un bosc tot verd, d'un verd d'encantament, que arrencava d'un camp de civada a l'altra banda del camí. Era un bosc estrany, massa trist, sense vent, amb les fulles dels arbres tan atapeïdes que de lluny les copes semblaven fetes de molsa. Em va sorprendre, com hauria sorprès a qualsevol, que per damunt de les copes dels arbres, totes rodones, de tant en tant sortís, i amb fúria, una pedra. Queia pesada. Tot de pedres sortien dels fullatges com en un gran joc de distracció. M'hi vaig anar acostant, i quan hi vaig ser a la vora vaig veure que les pedres, totes, estaven lligades a un cordill. I més a la vora ja vaig veure que les pedres, quan baixaven, sovint s'entortolligaven a la branca i aleshores algú estirava el cordill i queien moltes fulles.

Sense posseir una gran dosi de saviesa vaig endevinar que el joc de la pedra i el cordill era un joc de collita de fulles. Al peu de l'arbre hi havia —poca cosa em podia sorprendre després del que havia vist en tants de pobles— un nen o una nena, d'una edat com ara d'uns tres anys, que llançaven la pedra amb una gran destresa. Al peu dels arbres hi havia un capoll de cuc de seda, però gros, i a dintre hi vivia una persona. Com que el capoll no estava ben tancat, per dalt sortia el cap de la persona que hostatjava. I la persona era una senyora. Així que uns quants nens i nenes es van adonar de la meva presència, van parar de caçar fulles i es van ficar a dintre de les soques dels arbres que eren obertes i buides. Tots em miraven i la senyora del capoll que em quedava més a la vora amb una veu prima com un fil del número cent em va preguntar què buscava. «Jo, senyora —li vaig dir amb molta cortesia—, venia a veure què passava amb aquestes pedres que des de lluny he vist que volaven per damunt de les copes dels arbres.» Un dels nens desats a la soca va riure. La senyora va estirar el coll, que el tenia molt curt, i em va dir: «¿Em ve a fer companyia?».

«No senyora. Només passo». Però no em vaig saber estar de preguntar-li com s'ho feien aquells nens tan petits per tirar pedres amb tant d'encert i amb tanta fúria. «No són petits. El meu ja té trenta anys. ¿El veu? Aquell de la boca oberta que embolica el cordill a la pedra». «No pot ser, si és una miniatura». I em va dir que el de la seva veïna en tenia cinquanta. Aleshores vaig comentar, a risc de fer-me antipàtic, que devien ser nens endarrerits. «Són els nens de les dones abandonades i si creixien ja no seríem dones abandonades». «¿I per què les van abandonar?». Em va dir que gairebé totes tenien el marit a la guerra, que alguns havien mort, mentre que d'altres s'havien quedat on havien fet la guerra encara que la guerra s'hagués acabat i havien fundat una família...

«Tot el món —va dir— és ple de guerres i els homes embogeixen per anar a la guerra». Li vaig preguntar sense poder amagar la meva curiositat: «¿Totes les senyores encapollades que hi ha aquí tenen una criatura?». «Sí. Només una per fer més pena. Les que en tenen més d'una la soca de l'arbre les asseca, comprèn?». No em vaig poder estar de seguir preguntant:

«I vostè, ¿pot sortir alguna vegada del capoll?». I va contestar amb la mirada tristament desgraciada que no, que el capoll no podia ser abandonat perquè era el signe de l'abandonament. «El fil és fet de llàgrimes. Una setmana el fila l'ull esquerre, l'altra setmana el fila l'ull dret». I amb molta energia va exclamar:

«Dispensi un moment que ara dinaré!». El nen va sortir de la soca, bastant més tranquil en veure que la meua presència era inofensiva, va llançar la pedra enlaire, va estirar el cordill i van caure fulles. En va collir una i la va ficar a la boca de la seva mare; ella es va posar a mastegar amb una expressió de beatitud que embadalia. Quan va haver dinat em va confessar: «La fulla tant serveix de menja com de beguda». «I la seva família ¿què hi diu, amb tot això?». «Jo no tinc família però les que en tenen és pitjor perquè la seva família, no les ve a veure mai. Comprèn? Si la família les visités ja no serien dones abandonades i no tindrien cap raó d'existir». «¿I fins a quina edat viuen?». «Depèn; si la fulla de l'arbre nodridor és fulla de bon any, podem viure fins als noranta... n'hi ha que han viscut fins als cent». Ja feia estona que una pregunta em turmentava però no gosava fer-la i sense voler em va sortir tota sola de la boca: «¿I de quina manera es moren?». «El capoll es tanca, ens escanya i s'ha acabat. Jo encara tinc molts anys de vida si tot va bé... Ja en fa vint-i-vuit que visc encapollada. De dones abandonades, quan vaig néixer, n'hi havia poques. Com a tot arreu passa s'han anat multiplicant. Ara som unes quatre-centes vuitanta-sis». Em va preguntar, tallant l'explicació tan ben donada: «¿Vol menjar una fulla?». Li vaig dir que moltes gràcies, que acabava de menjar un entrepà de pernil i formatge assegut en el marge del camí veí. Va cridar el seu nen i li va dir que en comptes de badar fes el favor de dinar de seguida. I el nen a dintre de la

soca, petit i arraulit, va començar a mastegar la seva fulla. «Abans d'anar-me'n, estimada senyora, digui'm, quan s'ha tancat el capoll, ¿què passa?». «Rodolem». Amb una mirada expressiva va assenyalar a la seva dreta on el bosc era tallat per un precipici: «Al fons hi ha el llac de l'aigua sense color. Quan el capoll es tanca el nen o la nena l'empenyen i rodola...». Vaig mirar al meu voltant tot pensant: «Quin poble més trist». I no em vaig poder estar de repetir-ho en veu alta. «No s'ho cregui, és molt pitjor el poble del formatge. Si té temps d'escoltar-me una estona li explicaré què hi passa».

VIATGE AL POBLE DELS FORMATGES EXPLICAT PER LA DONA ENCAPOLLADA

No s'hi veu ni un arbre. Tot són prats i més prats. I de quina herba...! Gemada, tremoladissa, sempre acabada de brotar, sempre esmaltada de floretes. Les vaques se la cruspeixen durant el dia, i, a la nit, torna a créixer. I tot el que a vesprada llarga era un camp de terra i prou, a llum de matinada torna a ser un camp d'una verdor maragdalena. Les vaques fan llet una vegada cada mes. Fan. Vull dir, fan. No les muny ningú. El dia que els toca fer la llet, sempre cau en dia quinze, ploren sense parar de tant que pateixen. «¿I no les podria ajudar algú munyint-les encara que només fos en el moment de deixar anar la llet?». «És impossible perquè cre-

men. Els budells preparen el formatge i mentre es va fent la preparació i quan deixen anar la llet cremen com un forn del musell a la punta de la cua. Quan els sembla que la llet ja és prou espessa de tant en tant deixen caure un raig de cada teta, un raig espès que va fent una coca a terra. Aleshores es van movent amb una gran parsimònia a fi que la coca quedi ben rodona. Quan la coca ja està feta, s'omple de cucs; més blancs que el ventre de les vaques. Quan s'acosta algú a veure si pot agafar el formatge no el pot agafar perquè els cucs l'han encastat a terra i les vaques envesteixen sense parar perquè els cucs es puguin menjar el formatge amb tota tranquil·litat. Són cucs formatgers. Només deixen la closca: rossa i bruna. La gent del poble, és clar, es mor de gana i si vol menjar ha de menjar herba a punta de dia. De vegades un desesperat s'acosta al formatge desafiant el perill de l'investida i pot arribar, si està de sort, a arrencar un bocí de closca. El mastega fent anar el cap amunt i avall perquè la closca és més dura que les pedres. Ja no cal dir que la gent d'aquest poble condemnat només tenen els ossos i la pell i amb prou feines si poden caminar, tan i tan gran és la feblesa que els consum. Tots tenen el color de la closca dels formatges i, quan moren, els qui queden fan servir els ossos més ressecs per encendre la llar.

¿Veu —em va dir amb una gran serenitat la dona encapollada— com sempre hi ha un pitjor?».

VIATGE AL POBLE DE TOTA LA PENA

Aquell poble sí que era ben diferent dels altres. No hi havia ni un jardí, ni una flor, ni un tristíssim arbre. Tots els carrers sense excepció estaven empedrats i totes les cases eren de pedra. A les finestres, altes (des de dintre les havien de tancar enfilant-se en escales), no hi havia vidres. Només porticons que a caient de tarda tancaven amb lleva. La gent vivia de vendre pedra als altres pobles perquè en aquella zona hi havia pedreres per donar i per vendre. Unes pedres roges, amb vetes d'un roig més fosc, d'un roig de sang quallada; les vetes semblava que parlessin perquè feien arabescos. Com en els núvols, s'hi podien veure o endevinar bèsties: ocells, peixos, senglars, algun cérvol, conilles esverades, guilles pudents, rates de bosc, marquineldes resignades i algun mussol meravellat... pedres nascudes d'algun terratrèmol, amuntegades, potser escopides en blocs esgarrifosos, d'algun volcà que els segles havien extingit. La gent no mirava; caminava amb el cap baix i amb la passa una mica incerta. A la plaça on vaig arribar hi havia una concentració de gent que plorava. Els queien dels ulls unes llàgrimes allargades que els xopaven la galta i els relliscaven avall del pit. Ploraven, es veu, pels que feien les guerres, pels assassinats, per totes les injustícies, pels desvalguts, pels pares arraconats, per tants i tants ocells caçats amb trampa, per tots els cérvols perseguits, pels rius que sortien de mare, per les terres ermes, per les tempestes que ho arrasaven tot, per les collites trin-

xades i perquè les muntanyes de pedra que voltaven el poble no els deixaven veure el sol ni en el moment de néixer ni en el moment de morir.

VIATGE AL POBLE DE LES RATES

BEN CRIADES

Era un poble com tants i tants n'hi deu haver. Flors a les finestres i flors fins i tot a les baranes dels terrats... i un gran silenci com si en el poble no hi visqués ningú. A la meitat d'un carrer ombrívol vaig fer un bot perquè em va passar ran de peus una rata grossa com un conill. Una mica enllà va aturar-se, es va girar, i de lluny estant va cridar: «Senyor, senyor, ¿em deixa rosegat una mica de casa?». No vaig saber què dir; només em va quedar esma de mirar la rata que em mirava amb uns ulls vermells, amb el cap tirat endavant. Aleshores, d'entre els peus, em va sortir una rata petita, i una altra, i una altra... fins a set. Es van ajuntar amb la rata grossa i totes plegades es van posar a cantar: «Perquè no diu que sí, perquè no diu que sí...». Vaig abaixar el cap; devien interpretar que cedia i es van tirar contra els baixos d'una casa vella i van començar a rosegat-la, garra-nyic-garranyac, estona i més estona. Quan van estar cansades es van eixugar els morrets amb les potes del davant, em van tornar a mirar i se'n van anar carrer amunt tot passejant. De la casa que les rates havien rosegat va sortir-ne

un home amb els pantalons mig menjats i amb les orelles escapçades. «Entri, faci el favor —em va dir amb una veu apagada—, segui». Ens vam asseure a la vora de la finestra. Les flors que hi havia a l'ampit eren petúnies. «Aquest poble —va començar l'home— no és un poble com els altres. Les cases, com ja deu haver vist, són de fusta des dels fonaments fins al terrat. Cada deu o dotze anys, del poble no en queda res. Si tinguéssim pedres a la vora potser faríem cases de pedra, però la pedrera és a dos-cents trenta-quatre quilòmetres i tots estem massa desanimats per intentar l'aventura d'anar a buscar-ne... a més a més... una vegada, fa anys, un home decidit o més inconscient que els altres va anar a buscar pedra amb el seu carro i es va construir una casa per la vida. Tenia dona i quatre fills. Tots nois. Alts, preciosos... la flor i nata de les criatures. Un dia, no recordo si de Nadal o de Cap d'Any, a dintre de la casa no hi quedava ningú. Ni pares ni criatures. Les rates no n'havien deixat ni els ossos. Havien fet el gran escarment. I vam continuar fent les cases de fusta tant per mandra com per precaució. Ara bé, si tots, absolutament tots, féssim les cases de pedra, ¿ens salvaríem? No gosem. Les hem de fer de fusta. De fusta perquè les rates les puguin rosegat i estiguin contentes. I sobretot perquè deixin els habitants del poble en vida. Fins que un any tots els homes de seny ens vam reunir en el bosc de la Ginebrera i vam parlamentar. Es tractava d'enganyar les rates: de fer els fonaments de les cases, almenys els fonaments, de pedra. Costés el que costés de salut i de

feina. Elles ens devien espigar perquè l'endemà tots els qui havíem assistit a la reunió, i només aquests, ens vam llevar amb les orelles rosegadas. Tots, amb els pàmpols bons per llençar. Cada deu anys, com li he dit, el poble queda arrasat, i no tenim més remei, durant aquests deu anys, que anar-ne fent un de nou. Una mica més ençà, una mica més enllà. Vingui». Vam sortir de la casa i em va fer seguir-lo carrer amunt. A dalt de tot del carrer hi havia un mirador, i des d'allà, l'home, trist com els més tristos que mai hagi vist, va allargar el braç i va assenyalar la vall. Es veia un veritable formiguer d'homes serrant, allisant, plantant soques i fent teulades. Carregats d'arbres, no paraven de descarregar soques i taulons. «Tots seríem rics perquè la terra d'aquest país és bona i tot s'hi fa, però hem de perdre el temps fent cases en comptes de sembrar i collir!». Vaig fer un bot. Estàvem voltats de rates que escoltaven el que dèiem. L'home els va explicar quan es va adonar del que estava passant: «Us farem un poble amb fusta de la més dolça i de la més flonja». «Gràcies, gràcies...», van dir totes les rates alhora. I una de molt rebufona va cridar: «Tenim gana i ganes de rosegar, sempre, sempre». «Rosegueu», va dir l'home amb els ulls mig morts i amb la veu apagada. Totes les rates es van encastar a dues cases de les més boniques i de seguida va començar la gresca dels garranyics-garranyacs. Com que em va semblar que estaven molt distretes vaig dir baixet, ben arran d'una de les orelles d'aquell home que semblava un fistó de tan ratada: «¿Per què no les maten?». Em va mirar

amb uns ulls plens de condescendència: «Tot el que vostè pugui donar-me de solucions ha estat provat des de fa mil dos-cents anys. Com si la mort les multipliqués per castigar-nos». Vaig sentir una veu com un espinguet que cridava ran dels meus peus: «Dolent, dolent...!». Vaig mirar a terra i el que vaig veure va ser una rata rebonica que em començava a rosegat els baixos dels pantalons. Encara corro.

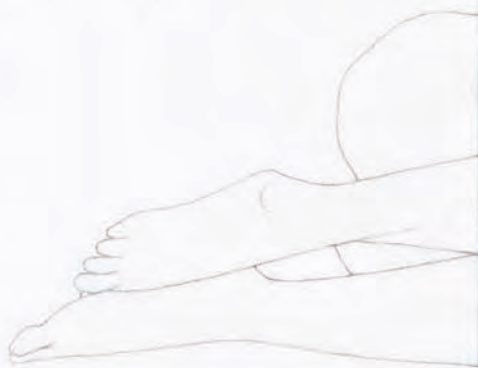
VIATGE AL POBLE DE LA BRUIXERIA

«Li recomano que vagi al poble d'allà baix, ¿el veu? L'arbreda el tapa però està darrera mateix de l'arbreda, ¿no el veu mig esborrat darrera dels fullatges?», em va dir una dona sense edat, tota de negre, amb faldilles amples, arrugades a la cintura, i amb la cara rodona emmarcada per un mocador molt ben lligat a sota del mentó. «Se'n quedarà enamorat». I va fer una mitja rialleta.

Queia el dia quan vaig arribar al poble, un poble si fa no fa com tots: amb cases baixes, d'un pis, màxim de dos, amb carrers els uns més estrets que els altres o a l'inrevés, amb una plaça amb arcades, amb un estanc, amb una taverna, amb tota mena de botigues i amb una funerària. El vaig voltar, el vaig travessar i vaig pensar que aquella dona hi devia tenir un record de joventut que li feia veure el poble absolutament sòpit d'una manera molt idealitzada. Vaig sortir del poble a pas mesurat tot pensant una mica en la

seva gent. També eren com tota la gent però més que l'altra gent tenien en els ulls un reflex lleugerament inquietant. Oh, no gaire. Només una mica. Com si tot d'una fugissin d'allà on eren i emprenguessin el seu viatge per dintre, bastant endintre i enllà de l'espai. Em vaig asseure a la meitat d'un pujol a tocar d'una font. Com que l'hora era dolça i jo estava bastant cansat, vaig pensar que m'agradaria veure sortir la lluna a la vora d'aquella font que cantava baixet la seva cançó d'aigua escapada de presons profundes.

S'acostava la nit. El poble es va il·luminar. Però la nit que venia semblava carregada d'històries d'arbres nascuts en un punt determinat per un voler molt segur i d'herba escampada per una mà molt sàvia en els llocs on podia estar més ben estesa. I el poble ja no tenia cap llum encès, s'havien apagat tots alhora i la claror que baixava del cel no era la claror de sempre sinó que tenia estries blavisses i tot d'una vaig veure damunt d'una ratlla de color de llamp, ampla com un camí estret, la primera persona nua de pèl a pèl estirada i flotant damunt d'aquella ratlla il·luminada, però exactament com si estigués ajaguda en el seu llit i que, sense llençols, feia el gest d'acotar-se amb el seu llençol. Una altra persona es va fer visible enmig de la fosca fins a trobar la llum, i una altra i una altra i més i més. Els uns estaven de bocaterrosa amb els braços estirats sota del cap com si els tinguessin estirats sota del coixí, d'altres amb les mans posades darrera del cap, d'altres amb les cames arrosnades, d'altres cargolats, d'altres panxa enlaire braços

i cames en creu... i moltes criatures de bolquers, segurament totes les criatures de bolquers nascudes en aquell poble, penjades a mig aire i movent els llavis com si xuclessin sense parar. Una nena asseguda en el buit, fregant-se els ulls abans d'estirar-se damunt de la llum, es va tapar les cames amb un llençol que no existia... i tot allò era tan natural, tan extraordinàriament quotidià, tan de veritat, que fins que no vaig haver passejat els ulls per tota l'estesa d'adormits, no em vaig adonar que el poble havia desaparegut: no es veia cap casa, ni estanc ni taverna, ni plaça amb porxos, ni res de res. I tot d'un plegat va sortir un tros de lluna i es va aixecar una mica de vent i tot l'espai entre els adormits i jo es va omplir de fils de flor que passaven volant i quan van haver passat, sense adonar-me del canvi, com si algú molt poderós m'hagués transportat, em vaig trobar no a la vora de la font cantadora sinó a la vora d'un llac de color de plom amb el tros de lluna a dintre, enigmàtic, que de perfil em mirava de reüll i somreia de biaix com aquella dona vestida de negre que m'havia dit que el poble, ¿no el veu darrera d'aquells fullatges?, era el poble més bonic del món.